

Pregled utjecaja MSFI-jeva na gospodarske sektore

Računovodstvo zajedničkih poslova u sektoru energetike i resursa

Zaključak

- MSFI 11 „Zajednički poslovi“ stupio je na snagu 1. siječnja 2013. godine (1. siječnja 2014. godine za primjenitelje standarda i tumačenja usvojenih u Europskoj uniji).
- MSFI 11 bavi se prvenstveno pravima na imovinu i obveze po financijskim obvezama strana u zajedničkom poslu, a ne samo strukturom posla. Upravo su prava i obveze osnova po kojoj se zajednički poslovi razvrstavaju u zajednički pothvat, odnosno zajedničko upravljanje.
- Članovima zajedničkog pothvata više nije dopuštena primjena proporcionalne konsolidacije, što će se odraziti na financijske podatke i pokazatelje. Strane u zajedničkom upravljanju obračunavaju svoje udjele u imovini, obvezama, prihodima i rashodima.

Što se mijenjalo?

Među važnijim utjecajima MSFI-ja 11 na subjekte iz sektora energetike i resursa su klasifikacija, način obračunavanja i objavljivanja zajedničkih poslova.

MSFI 11 propisuje nove zahtjeve u vezi s računovodstvom zajedničkih poslova. Prema MSFI-ju 11, zajednički poslovi razvrstavaju se u dvije kategorije: zajedničko upravljanje i zajednički pothvat, svaki sa svojim računovodstvenim modelom. Glavni razlikovni element među tim dvjema vrstama poslova zasniva se na naravi prava i obveza strana u zajedničkom poslu. Kod zajedničkog upravljanja, strane, koje se nazivaju zajednički upravitelji, imaju pravo na imovinu i obveze temeljem financijskih obveza koje proizlaze iz zajedničkog posla. Nasuprot tome, strane u zajedničkom pothvatu, koje se nazivaju zajednički pothvatnici, imaju prava po osnovi neto imovine zajedničkog posla.

Među najvažnijim promjenama je ukidanje opcije proporcionalne konsolidacije zajedničkih pothvata. To znači da strane koje dijele kontrolu nad zajedničkim pothvatom prihode i rashode iz zajedničkog pothvata u svojim financijskim izvještajima više neće moći prikazivati odvojeno, već će umjesto toga u svom računu dobiti i gubitka iskazivati neto dobit kao jednu stavku, utvrđenu metodom udjela. Jednako tako se propisuje obveza prikazivanja imovine i obveza zajedničkog pothvata unutar jedne bilančne stavke - neto ulaganja. Nasuprot tome, strane koje dijele kontrolu nad zajedničkim upravljanjem svoje udjele u imovini, obvezama, prihodima i rashodima zajedničkog upravljanja iskazuju u svojim financijskim izvještajima unutar odgovarajućih stavki u skladu s primjenjivim MSFI-jevima.

Stoga je za mnoge subjekte procjena da li je neki zajednički posao zajednički pothvat ili zajedničko upravljanje bitna jer može utjecati na ključne pokazatelje uspješnosti poslovanja, ciljne naknade i specifične uvjete bankovnih kredita.

Što je zajednički posao?

MSFI 11 definira zajednički posao kao „posao koji je pod zajedničkom kontrolom dviju ili više osoba“. Zajednička kontrola postoji ako strane koje dijele kontrolu nad zajedničkim poslom moraju odluke o relevantnim aktivnostima donositi jednoglasno. Relevantne aktivnosti su one koje značajno utječu na povrat od zajedničkog posla.

Reklasifikacija
može utjecati na
prihode, neto
imovinu te
specifične uvjete
kredita

Kako klasificirati zajedničke poslove?

Glavni razlikovni element između zajedničkog pothvata i zajedničkog upravljanja zasniva se na naravi prava i obveza strana u zajedničkom poslu.

Prema MSFI-ju 11, ako ne postoji zasebni subjekt, zajednički posao razvrstava se u zajedničko upravljanje jer bez postojanja zasebnog subjekta strane u zajedničkom upravljanju imaju prava i obveze po osnovi pojedinačne imovine, odnosno pojedinačnih financijskih obveza zajedničkog posla. Zaseban subjekt je zasebno prepoznatljiva financijska struktura, uključujući pravne osobe i druge samostalne subjekte osnovane prema zakonu neovisno o tome imaju li ili ne pravnu osobnost. Analiza ove vrste općenito se podudara s primjenom pravila iz MRS-a 31.

Zaseban subjekt u pravilu se ustrojava radi razdvajanja strana u zajedničkom poslu od samog zajedničkog posla kojim se prenose udjeli u neto imovini zajedničkog subjekta a ne prava temeljem imovine, odnosno obveze po osnovi financijskih obveza.

No, kod prelaska s MRS-a 31, razlikovanje po pravnoj osobnosti ili ustroju nije nešto čime bi se sama klasifikacija rukovodila. MSFI 11 izdvaja iz strukturiranih subjekata one poslove u kojima pravni oblik, uvjeti ugovora ili neke druge činjenice i okolnosti imaju prevagu nad pravnim oblikom. Često će prava i obveze strana koja proizlaze iz pravnog oblika zasebnog subjekta biti u skladu s ugovornim sporazumom među njima. U tom slučaju, zaseban subjekt tek je prva

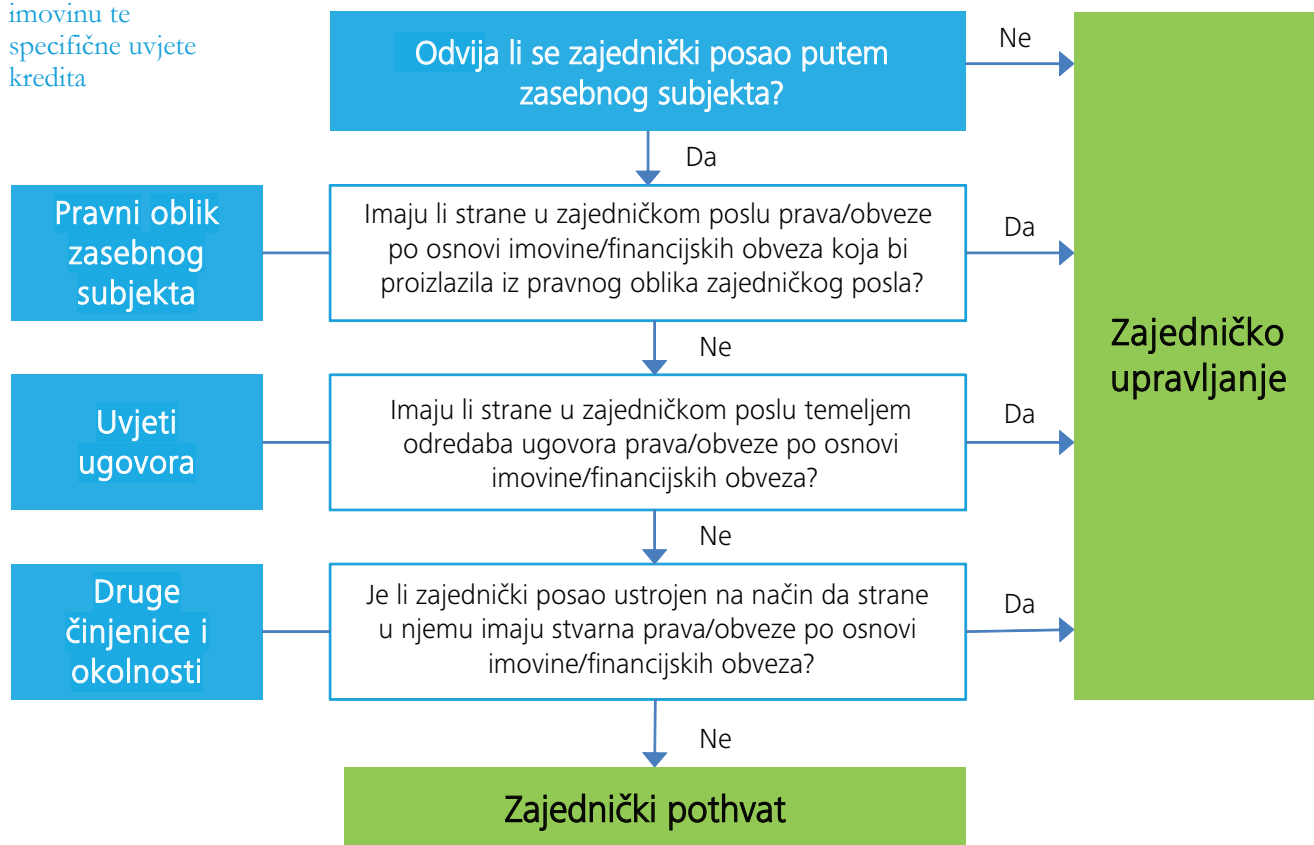
naznaka u prilog tome da je riječ o zajedničkom pothvatu jer pruža dokaz da strane u zajedničkom poslu imaju udjele u neto imovini, a ne izravne udjele u imovini i obvezama zajedničkog posla.

U drugim situacijama, odredbama ugovora moguće je prava i obveze strana temeljem pravnog oblika modificirati na način da bude riječ o izravnim udjelima u imovini i obvezama zajedničkog posla. Primjerice, ako je zaseban subjekt oformljen radi držanja imovine i obveza zajedničkog posla i strane u njemu imaju pravo na gotovo sve ekonomske koristi povezane s imovinom zajedničkog posla (npr. strane su se obvezale na otkup ukupne proizvodnje zajedničkog posla) i same su gotovo isključivi izvor novčanih tokova koji podupiru poslovanje zajedničkog posla, riječ je o naznakama koje upućuju na zajedničko upravljanje. No, ako zajednički posao nije bio sposoban samostalno ostvarivati novčane tokove iz poslovanja s trećima, to bi ukazivalo na zajednički pothvat jer bi kao takav ukazivao na pretpostavku da postoje potražnja, zalihe i kreditni rizik.

U pravilu će biti potrebno provesti porniju analizu da bi se utvrdilo treba li neki subjekt promatrati kao samostalnu cjelinu, što bi značilo da je riječ o zajedničkom pothvatu, ili bi ga temeljem drugih informacija, npr. o pravnom obliku ili ugovornim odredbama, trebalo smatrati zajedničkim upravljanjem.

MSFI 11 navodi sljedeće upute za ocjenjivanje čimbenika kod klasifikacije zajedničkih poslova:

Reklasifikacija može utjecati na prihode, neto imovinu te specifične uvjete kredita

Koje su glavne odrednice za razvrstavanje zajedničkog posla u zajednički pothvat?

- **Prava i obveze:** potrebno je postojanje i prava na imovinu, i obveza po osnovi financijskih obveza.
- **Gotovo sve:** strane trebaju imati prava na „gotovo svu“ imovinu i „gotovo“ su jedini izvori novčanih tokova - pretpostavka je 90 i više posto novčanih tokova.
- **Proizvodnja (izlaz):** pravo, očekivanje i/ili nakana otkupa proizvodnje nije sama za sebe dovoljna da bi nastala financijska obveza zajedničkog posla, stoga je važno utvrditi da su novčani tokovi strana u zajedničkom poslu glavni izvor servisiranja financijskih obveza.
- **Jamstvo:** jamstvo za financijske obveze zajedničkog posla nije dovoljno da bi nastala obveza.
- **Zahtjev za dodatnom uplatom:** može biti osnova za nastanak obveze, zavisno od prirode zahtjeva. Primjerice:
  - dodatna uplata sredstava kao primarnog trajnog izvora financiranja zajedničkog posla ukazuje na obvezu, a
  - dodatna uplata sredstava samo kod manjka sredstava ne ukazuje na obvezu.
- **Razdoblje promatranja:** kroz cijeli vijek i u svim fazama zajedničkog posla.

Koji su primjeri iz prakse u sektoru energetike i resursa?

Jedan od glavnih izazova MSFI-ja 11 je u tome što on propisuje pomno razmatranje činjenica i okolnosti svakoga zajedničkog posla da bi se odredio ispravan način obračunavanja prema standardu. Stoga ne postoje jasne crte razdvajanja niti referentna uporišta, te je više riječ o primjeni načela iz standarda na svaki zajednički posao i prosudbi o tome kako ga razvrstati.

U idućoj tablici navedeni su primjeri iz prakse u primjeni navedenih razmatranja u subjektima iz sektora energetike i resursa, te kao takvi nisu iscrpni ni konačni, ali mogu poslužiti kao pomoć u analizi koju standard propisuje.

Obilježja zajedničkog posla	Predmet razmatranja	Implikacije
<p>Primjer 1. <i>Ustroj zajedničkog posla</i></p> <p>Primjerice, ugovori o diobi proizvodnje iz naftnih i plinskih polja</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Odvija li se zajednički posao putem zasebnog subjekta? • Kako se dijeli proizvodnja? 	<p>Među važnijim utjecajima MSFI-ja 11 na subjekte iz sektora energetike i resursa su klasifikacija, način obračunavanja i objavljivanja zajedničkih poslova.</p>
<p>Primjer 2. <i>Svrha zajedničkog posla</i></p> <p>Primjerice, u rudarskom sektoru je cijeli izlaz namijenjen za otkup od članova društva po fiksnoj cijeni.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Je li ugovorom utvrđeno pravo članova društva na imovinu i njihova obveza plaćanja financijskih obveza iz zajedničkog posla? • Ako nije, postoje li neke druge činjenice i okolnosti u vezi s načinom funkcioniranja zajedničkog posla, uključujući diobu izlaza? 	<p>Kad su aktivnosti u zajedničkom poslu ustrojene kao pravna osoba radi ustupanja izlaza članovima društva, važno je utvrditi postojanje sporazuma o izravnom otkupu kojim bi se udjeli u imovini i obvezama zajedničkog posla izravno prenosila.</p> <p>Ako strane u zajedničkom poslu imaju pravo ili namjeru otkupiti izlaz zajedničkog posla po fiksnoj cijeni, to samo za sebe nije dovoljno da bi se utvrdila njihova obveza za financijske obveze zajedničkog posla. Budući da postoji samo pravo, strane mogu odlučiti ne otkupiti izlaz ili dio njega po fiksnoj cijeni, u kom slučaju sam zajednički posao može izlaz prodati trećima po tržišnim cijenama i prihode ostvarene prodajom iskoristiti za plaćanje svojih obveza, čak i onda ako prodaja trećima nije namjera strana u zajedničkom poslu.</p> <p>Prema tome, unatoč tome što zajednički posao može biti zasnovan s ciljem i na način da stranama omogući gotovo sav izlaz po fiksnoj cijeni, da bi se analizom dodatnih činjenica i okolnosti moglo zaključiti da je riječ o zajedničkom upravljanju, strane u poslu moraju imati obvezu otkupiti gotovo sav izlaz, a time biti i gotovo jedini izvor novčanih priljeva za plaćanje obveza. Ako ne postoji obveza otkupa iz razloga što zajednički posao ima ili može imati druge potencijalne izvore novca prodajom izlaza trećima, strane imaju udjele u neto imovini, ali ne i prava i obveze zajedničkog posla, što ide u prilog klasifikaciji zajedničkog posla kao zajedničkog pothvata, a ne kao zajedničkog upravljanja.</p>
<p>Primjer 3. <i>Usklađenje vlasničkih udjela temeljem koristi ostvarenih iz zajedničkog posla</i></p> <p>Primjerice, utjecaj „asimetričnog izlaza“ između strana koje sudjeluju u izravnom otkupu u sektoru energetike</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Postoji li raskorak između udjela u vlasništvu nad zajedničkim poslom i omjera diobe proizvodnje među stranama zajedničkog posla? • Postoje li druge činjenice i okolnosti kojima bi se mogle obrazložiti koristi koje svaka strana u poslu ostvaruje iz samoga posla i mogu se iskoristiti kao kompenzacija za veći ili manji udjel u proizvodnji u odnosu na udjel u vlasništvu? 	<p>Ako postoji određeni raskorak, nužno je promotriti suštinu samoga posla i način njegovog funkcioniranja da bi se shvatio način na koji strane u poslu ostvaruju svoje koristi i izložene su rizicima samoga posla, primjerice kroz plaćanje dividende na povlaštene dionice, kamata ili ulaganja u dužničke instrumente (obveznice). Nakon toga slijedi računovodstveno iskazivanje prava i obveza iz zajedničkog posla, što se može pokazati kompleksnijim od samog ocjenjivanja udjela u vlasništvu ili u proizvodnji.</p>